

Nyugat-magyarországi Egyetem
Mezőgazdaság- és Élelmiszertudományi Kar
Mosonmagyaróvár
Állattudományi Intézet
Általános Állattenyésztési Intézeti Tanszék

Konzulens:
Dr. Gulyás László
egyetemi docens

**DÍJLOVAGLÁSBAN ÉS DÍJUGRATÁSBAN
VERSENYZŐ LOVAK HASZNOS
ÉLETTARTAMÁNAK VIZSGÁLATA**

Készítette:
Gál Orsolya

Mosonmagyaróvár
2012

TARTALOMJEGYZÉK	oldal
1. BEVEZETÉS	2
2. SZAKIRODALMI ÁTTEKINTÉS.....	3
2.1. A díjlovaglás és a díjugratás.....	3
2.2. Lovaglástechnikai alapismeretek.....	4
2.2.1. A segítségek	5
2.2.2. Az idomítóskála	6
2.3. A díjlovas- és a díjugrató szakág	13
2.3.1. A díjlovas szakág elvárásai.....	13
2.3.2. A díjugrató szakág elvárásai	17
2.4. A lovak biológiai életkora és hasznos élettartama.....	18
2.4.1. A lovaglástechnika és a versenysport hatása a hasznos élettartamra	19
3. SAJÁT VIZSGÁLATOK	23
3.1. Vizsgálataim helye, ideje, anyaga módszere	23
3.2. Eredmények és értékelésük	24
3.2.1. A díjlovaglásban versenyző lovak számának alakulása.....	24
3.2.2. A díjlovaglásban versenyző lovak átlagéletkora	25
3.2.3. A díjlovak száma korcsoport szerint	26
3.2.4. A díjugratásban versenyző lovak számának alakulása	27
3.2.5. A díjugratásban versenyző lovak átlagéletkora	28
3.2.6. Díjugratásban versenyző lovak száma korcsoport szerint	29
3.2.7. Lovak számának összehasonlítása	31
3.2.8. Díjlovaglásban és díjugratásban szereplő 15 év feletti lovak arányának összehasonlítása	32
3.2.9. Díjlovak és ugrólovak ivar szerinti megoszlása	34
3.2.10. Díjlovaglásban és díjugratásban versenyző 15 év feletti lovak szín szerinti megoszlása (2012)	36
4. KÖVETKEZTETÉSEK, JAVASLATOK.....	38
5. ÖSSZEFOGLALÁS.....	40
6. IRODALOMJEGYZÉK.....	41

1. BEVEZETÉS

A lovak használata, szeretete és megbecsülése egyidős az emberiség történetével. Lovaink képzése azonban eleinte még kezdetleges volt: a hátukra ülő ember próbált fennmaradni az ugráló állaton, amíg az „be nem tört”, meg nem tűrte őt, és elfogadta akaratát.

Később a hátszlóként való használat főként háborús célokra volt elterjedt. Békeidőkben a lovak képzésére egyre több időt és nagyobb energiákat fordítottak. Az alapkövetelmények közé tartozott, hogy a lovardában engedelmes állat a harctéren is reagáljon lovasa leheletfinom segítségére és jelzéseire.

A katonaság egyre nagyobb elvárásokkal volt lovai iránt, így az idomítómunka is egyre inkább teret hódított: az ágaskodások, felugrások helyes kivitelezéséhez elengedhetetlen volt a képzettség. Kialakult a klasszikus kiképzési módszer, és ennek változatai: a német, az olasz (stb.) iskola.

A katonák lovaik ügyességét különböző versenyeken tették próbára, mely versengés a későbbi szakágakat adta: a díjlovaglást, a díjugratást, a militaryt. A díjlovaglás alapvető célja a ló szervezetének, természetes adottságainak és emberrel való partnerkapcsolatának fejlesztése. A díjlovas feladatok meghatározott számú, adott helyen végrehajtandó patanyomfigurák, mozzanatok sorozatából állnak. Ezeket a feladatokat használják a versenyeken, ahol a ló-lovas párost általánosan elfogadott elvek szerint bírálják el, és így állapítják meg a versenyzők helyezéseit.

A díjugratás lényegében nem más, mint egy rögzített akadályokból álló, meghatározott területen lévő pálya teljesítése. A rudak leveréséért, az alapidő túllépéséért, a pálya vonalvezetésének figyelmen kívül hagyásáért, a ló ellenszegüléséért hibapontok járnak. Cél, hogy a pályát hibátlanul, alapidőn belül teljesítsük.

Napjainkban, az ezekben a szakágakban való jeleskedésre szánt lovak tehetségét mielőbb kamatoztatni akarják, melynek a túl korai használatbavétel, az idomító skála figyelmen kívül hagyása, a korai szakosodás a következménye, melyekkel lovaink szellemi és testi egészségét is kockára tesszük.

Célkitűzésem annak vizsgálata volt, hogy a klasszikus kiképzés útjának figyelmen kívül hagyása miként van hatással a sportban eltöltött időre, azaz a hasznos élettartamra.

2. SZAKIRODALMI ÁTTEKINTÉS

2.1. A díjlovaglás és a díjugratás

A díjlovaglás célja a ló alkatának, mozgásának és képességeinek harmonikus kifejlesztése. A díjlovagló versenyek a nemzetközileg előírt díjlovagló négyszögben zajlanak (KONYHÁS, 2008). Az alacsonyabb szintű programoknál 20x40 méteres, a magasabb osztályokban 20x60 méteres pályán kell lovagolni. A pálya melletti betűk az egyes gyakorlatok fordulópontját jelölik (WATSON és mtsai, 2001). A feladatokat 0-10-ig terjedő pontszámmal értékelik, és 3-5 versenybíró pontszámainak összege alapján születik meg az eredmény, a helyezési sorrend (BODÓ és HECKER, 1998).

A ló korának és képzettségének megfelelő szintű díjlovagló programok léteznek, és egy-egy versenynapra meghatározott programokat írnak ki (PONGRÁCZ, 2006). Ezek a programok a kezdő kategóriától a könnyű, a közép- és a nehézosztályú feladatokon át az Olimpiai Nagydíjig terjednek. A könnyű feladatokat a nemzetközi lovas szövetségek: a Szt. György, az Intermediaire I. és II., valamint az Olimpiai Nagydíj programját a Nemzetközi Lovas Szövetség (F.E.I.) írja ki (BODÓ és HECKER, 1998).

A díjugratásban a lovasnak egy sík pályán (kb. 40-80 m x 40-80 m) felállított, verhető rudakból épített akadályokat kell megugratnia (PONGRÁCZ, 2006). A versenyek a ló ugrókészségét, képességét, ügyességét, és engedelmességét, a versenyző lovas tudását teszik próbára különböző feltételek mellett (BODÓ és HECKER, 1998). A pályán elkövetett hibákért (akadály leverése, ellenszegülés, alapidő túllépése, stb.) meghatározott számú hibapontot kapnak a lovasok (PONGRÁCZ, 2006). A klasszikus díjugrató versenyen az első körben a hibákat; a második, rövidített körben a többnyire magasabb ugrások alatt elkövetett hibákat és az eredmény eléréséhez szükséges időt mérik (WATSON és mtsai, 2001). Ettől vannak eltérő esetek is: hibaidős versenyszámok, vadászugratás – mikor a hibapontokat másodpercre átszámítva a mért időhöz adják, stílusversenyek. Látványos versenyszám a derby, amikor természetes jellegű akadályokat is beleépítenek a pályába. Léteznek speciális értékelésű versenyek: a szimultán, a staféta, a korlátugratás, a kitartásos magasugrás és a pontgyűjtő versenyek (PONGRÁCZ, 2006).

2.2. Lovaglástechnikai alapismeretek

A lovaglás alapja a helyes, biztonságos, kényelmes és stabil ülés kialakítása (PONGRÁCZ, 2006). Az ülés az érzés forrása, és a helyesen alkalmazott befolyások előfeltétele, tehát nyugodtan állíthatjuk, hogy az eredményes lovaglás alapja (URL1). A lovast, amint minden testrészét egymástól függetlenül tudja koordinálni a lovon, meg kell tanítani a helyes segítségadásra (ERDÉLYI, 2007).

1. kép: A helyes ülés

Forrás: Saját fotó (2012)

Az ülés célja: fenntartani a ló természetes egyensúlyát, stabilizálni a ritmusát, hajlékonnyá, alkalmazkodóvá, elengedetté tenni, ami biztosítja azt, hogy a lovas a lovat szára tudja állítani. Mindegy, hogy mennyi időt vesz igénybe, de mindenkinek meg kell tanulnia elsajátítani a helyes ülést annak érdekében, hogy helyesen tudja alkalmazni a segítségeket és a lóra befolyása legyen, tehát a helyes ülés a lovaglás művészetének alapja (KARÁDI, 2011).

2.2.1. A segítségek

A lovas a lóval lovaglás során ún. segítségekkel kommunikál (PONGRÁCZ, 2006). Ezek tulajdonképpen különböző módon adott jelek, ezért nagyon fontos, hogy mielőtt a ló és lovas között a párbeszéd megkezdődik, legalább egyikük ismerje ezt a nyelvet. Ha pedig már mindketten „beszéli a nyelvet”, vagyis kellően képzettek, akkor lehet remélni, hogy magas szintű lovaglás lesz az eredménye (PONGRÁCZ és mtsai, 2007).

A jelzések/segítségek közvetítői a következők: a csizmák (esetenként pálcával és sarkantyúval támogatva), a kezek (a száron és a zablán keresztül), az ülés (a testsúly, a ló hátával való kapcsolatán keresztül) (ENDRŐDY, 1998).

A csizmasegítségnek előrehajtó, ill. heveder mögé helyezve ellentartó hatása van. Elsődleges szerepe, hogy a lovat lendületes előrehaladásra készítse, valamint a ló farának kisodródását megakadályozza, különösen fordulókban és íveken (HIRSKÓ, 2007).

A testsúlysegítség hatása a derekunkon (ülőgumóinkon, hasítékon) keresztül tevődik át a lóra. A testsúly a derékon keresztül hidat képez a csizma és a szársegítségek között és ezeknek érvényt szerez. A testsúlybefolyás alapvetően háromféle lehet: tehermentesítő vagy könnyítő, egyoldali megterhelő, kétoldali megterhelő (URL2).

A szárok a ló legérzékenyebb részére, a szájára hatnak, ezért rendkívül fontos, hogy a lovas kezelni tudja azokat. A szárokkal való visszaélés erős fájdalmat okozhat az állatnak, ráadásul teljesen el is rontja (ENDRŐDY, 1998).

A szárok által közvetített jelzéseket sohasem alkalmazzuk magában: csak a szárok segítségével nem tud a lovas tarkóban ellazítani egy lovat (URL3). A szárok által közvetített jelzéseket két alapvető mozdulat szerint csoportosítjuk: felvétel („húzás”), és engedés (a szárok „odaadása”). Mivel a szároknak nagyon sokféle utasítást kell közvetíteniük, e két alapvető műveletnek – mindamellet, hogy megtartják a jellegzetességüket – számtalan variációja létezik. A két alapvető szárbefolyás alkalmazásának alapelvei a következők: a kezek használata során a szárokat kell húzni, nem a ló száját, a szárokat pedig úgy kell engedni, hogy közben a szájjal való laza kapcsolat fennmaradjon.

A szárkontaktusnak kettős célja van: létrehozza a szellemi kontaktus eszközét a két partner között és az állat számára testi segítséget nyújt (ENDRŐDY, 1998).

2.2.2. Az idomítóskála

A leghatékonyabb és leggyakorlatiasabb lovaglási módszer a ló finom meggyőzésén, azaz a ló mentális együttműködésének elérésén alapul, ami erőszak alkalmazása nélkül kiegyensúlyozottá teszi az állati test tevékenységeit (ENDRŐDY, 1998). Az emberi erő magában véve egy fiatal, jól táplált ló idomításánál nem elég és az csak félig jutna hatalmunkba, ha egy ésszerű eljárás más eszközöket nem állítana rendelkezésünkre. Egy brutális és durva bánásmód csak a legritkább lónál és a legnagyobb kellemetlenségek árán vezethet célhoz (BRUDERMANN, 1903).

A napi gyakorlati munkában a lovasok számára a legnagyobb segítséget a kiképzési skála ismerete biztosítja. Ez a skála hat olyan fogalmat tartalmaz, amelyek az eredményes képzésnek az alapját jelentik, ezek pedig a következők: elengedettség, ütem, támaszkodás, lendület, egyenesre igazítottság, összeszedettség (DALLOS, 2011). Ez mutatja a helyes utat a ló természetes adottságainak kifejlesztéséhez (KLIMKE, 1996). Rendkívül fontos a fokozatosság. A kiképzés során nem szabad lépcsőket átugrani, mert a tanultak, a kiképzési szintek szigorúan egymásra épülnek. Igaz ez az alapkiképzésre ugyanúgy, mint a későbbiekre. Lépcsőfokokat átugrani büntetlenül nem lehet (PONGRÁCZ, 2006). Sajnos ezeket az irányelveket – különösen a fiatal lovak képzésénél – ma túl gyakran semmibe veszik (HEUSCHMANN, 2011). Pedig az fog később a leggyorsabban haladni, aki elég időt szán az alapkiképzésre és a legegyszerűbb gyakorlatoknak is nagy figyelmet szentel (KLIMKE és KLIMKE, 1999).

Elengedettségen az egész izomzat kényszermentes odaadását értjük. A fiatal lónak kezdetben segítenünk kell, hogy eltérje a hátán a lovas szokatlan terhét. El kell érnie azt a képességet, hogy lovassal a nyergében ugyanolyan szabadon és kényszertől mentesen mozogjon, mint előzőleg lovas nélkül (KLIMKE, 1996). Az elengedett ló egyenletes, nyugodt, térélelő léptekkel mozog előre és rágja a zablát, valamint a háta olyan mértékben leng, hogy a helyesen ülő lovas fáradtság nélkül a nyereghez tud tapadni. Az elengedettséget előrehajtó segítséggel, tehát egy állandó aktív üléssel érhetjük el, amivel a ló hátulsó lábait aktivizálhatjuk. Ezen kívül arra kell törekednünk, hogy a ló homlokvonala a függőleges elé kerüljön, miközben a támaszkodást állandóan fenntartjuk (KOMJÁTHY, 2007). Elengedettség nélkül a ló nem tudja mozgásának maximumát mutatni. Szükségünk van arra, hogy a lovunk egész testét belevigye a mozgásba, és ne csak a lábai mozogjanak, a háta pedig

mereven kövesse a feladatokat. A hátulsó lábat aktívan kell tartani, még a legnagyobb összeszedettségben sem szabad, hogy lelassuljon (SZEICZ, 2007). Minden gyakorlat helyes végrehajtásának alapvető feltétele a ló megfelelő elengedettsége és átengedősége. Ennek elérésére kell törekednünk a kiképzés valamennyi időszakában (MAGYAR és GYŐRFFY-VILLÁM, 2010).

Az elengedettséggel szorosan összefügg az *ütem* fogalma. A természet a lónak három alapjármódot adott: a lépést, az ügetést és a vágát. Mindegyiket meghatározott mozgásfolyamat jellemez: négy ütemű a lépést, két ütemű az ügetést és három ütemű a vágát. Ezen természetes mozgásfolyamat megtartását, tehát a mozgás egyenletes ritmusát nevezzük szaknyelven ütemnek. A lovas fontos feladata ennek rendezése a fiatal lovon (KLIMKE, 1996).

A *támaszkodás* csak egy a többi tényező közül, ami az összeszedettséghez vezető úton szükséges. Helyes támaszkodás csak akkor létezhet, ha a ló tarkóban elengedett és megfelelően dolgozik a hátulsó lábaival (URL4). Másképpen: hátulsó lábak tolóerejének kifejlesztésére a zablán való támaszkodásra van szükség. Lendületes csak akkor lehet a mozgás, ha összeköttetés jön létre a lovas keze és a ló szája között. Ez ellentmondónak tűnhet: lendületes mozgást ugyanis láthatunk akkor is, amikor a ló szabadon mozog. Bizonyos azonban, hogy a természetes lendület javítása csak akkor érhető el, ha megvan a helyes támaszkodás. A ló lépjen a szárhoz és ezzel a mindenkori mozgásformának megfelelő tartást vegyen fel, azt, amelyikben ereje legjobb kifejtésére képes (2. kép) (KLIMKE, 1996).

2. kép: Példásan aktív hátulsó lábak, korrekt támaszkodás

Forrás: www.google.hu

A ló akkor van száron – tehát támaszkodásban – ha a nyaka a ló képzettségi fokának és a jármód nyújtottságának vagy összeszedettségének megfelelően többé-kevésbé feligazított és ívelt, támaszkodása puha és könnyű, a ló teljesen átengedő. A ló fejét tartsa nyugodtan, a homlokvonal kötelezően kicsivel a függőleges előtt, tarkója legyen rugalmas és a nyak legmagasabb pontja, lovasában semmiféle ellenállást ne fejtsen ki (DÍJLOVAGLÓ SZABÁLYZAT, 2010). Bemelegítés közben ne kíséreljük meg szárra állítani, hajlítani a lovat. A bemelegítés célja a ló merevségének feloldása (DOMOKOS, 1987).

A lovardákban és a melegítő pályákon naponta találkozhatunk olyan képekkel, amikor a lovas lovának fejét – saját szubjektív elképzelése alapján állítólag helyes pozícióba – kísérli meg lefelé húzni (3. kép). Azonban sok hobbi- illetve profi lovas nincs tisztában azzal, hogy ezzel a cselekedetével mit és miért csinál (HEUSCHMANN, 2011).

3. kép: A ló homlokvonalala jóval a függőleges mögött

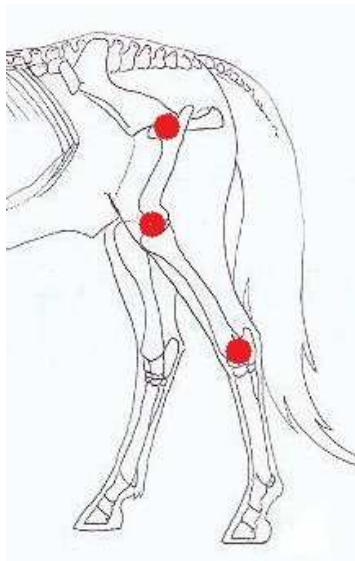

Forrás: Saját fotó – Bábolna (2012)

A lónak a motorja hátul van, a hátsó láboknak kell a súlyt viselniük, és azt túl mélyen, túl szűk keretben nem tudja megtenni (SZEICZ, 2007). A lovasnak őrizkednie kell attól, hogy a lovat tarkóban erőszakkal meghajlítsa: ez csak újabb merevséghez vezetne. Inkább tegye puha, érző kezével a támaszkodást a lehető legkellemesebbé. A lovas teljes figyelmét arra fordítsa, hogy a lovat „hátról előre felé” lovagolja, és ne megfordítva (KLIMKE, 1996).

A lendületet a támaszkodás segítségével javítjuk. A ló a lovas alatt akkor válik csak széppé, ha mozgásfolyamata elárulja, hogy hátsó lábai energikusan lépnek és ez által ügetésben és vágásban a kifejtett tolóerő a lengő háton át előre továbbítódik. Ezt nevezzük az alapkiképzés felépítésében lendületnek (KLIMKE, 1996). A lendület mindig a nyújtóizmok következetes megerősítésének, illetve ebből adódóan a konc (4. kép) hajlítási képességeinek eredménye (HEUSCHMANN, 2011).

4. kép: **Konc: a csípő- térd- és csánkízület**

Forrás: www.rajzhobby.hu

Az egyenesre igazítottság elérése: A tudósok megállapították, hogy csaknem minden lónak nehezebb esik, hogy egyenesen lépjen. Ebben az összefüggésben beszélünk a ló természetes ferdeségéről (5. kép), mely Müseler szerint az embrióknak az anyaméhben fekvéséből ered (KLIMKE, 1996). Az idomítás elsődleges és egyik legjelentősebb célja ennek a természetes ferdeségnek a csökkentése, hiszen hosszú távon a mozgásrendszer teljesítőképessége és a ló szellemi épsége a terhelés egyenletes megoszlásától függ (KARL, 2011). A ferdeséget a ló mindkét oldali egyenletes kiképzése által úgy egyenlítsük ki, hogy mindkét hátsó láb azon a vonalon lépjen a talajra, mint az azonos oldali elülső láb (KLIMKE, 1996). A lovas ebben az esetben képes hatékonyan hajtani a hátsó végtagot, illetve szárhatással az azonos oldali hátsó végtagot megterhelni (URL5).

5. kép: A ló természetes ferdesége

Forrás: www.3bp.blogspot.com

A lovat nem „állítjuk egyenesre”, ez akkor lenne így – bár sokan megelégednének vele – ha a merevséget felületesen, trükkök alkalmazásával még rosszabbá tennénk. Az egyenességet nem lehet elrendelni, ez csak a hosszú és szisztematikus lazító és mozgató munkának az eredménye (KARL, 2011).

Az alapkiképzés a kezdeti *összeszedéssel* fejeződik be. Ez a hátsó lábak fokozott teherviselése, a koncízület fokozott hajlítása következtében a lónak ezzel kapcsolatos lehetősége, hogy erejét kifejthesse (KLIMKE, 1996). Ebben két dolognak van központi jelentősége: a nyak feligazításának és az alátámasztási felület csökkentésének (6. kép) (KARL, 2011).

6. kép: Helyesen feligazított nyak, kifogástalan konchajlítás

Forrás: Saját fotó – Global Champions Tour Bécs (2012)

Konchajlítás akkor jön létre, ha összeszedettséget igénylő feladatokban a láb letámasztásának fázisában, mialatt a nagy ízületek bizonyos mértékben süllyednek, a térd- és csánkízület nagyobb, kényelmesebb szöge kisebb lesz, hogy ebből a helyzetből később nagyobb dinamika, lendület és megemelkedettség mellett a ló el tudja tolni magát a talajtól (HEUSCHMANN, 2011).

2.3. A díjlovas- és a díjugrató szakág

A lovassportban napjainkban tényleg elértük a teljesítőképesség határát. Főként az élsportban tapasztalhatjuk, hogy hatalmas a terhelés és a lovaknak nincs elég idejük kellőképpen sem fizikailag, sem pedig mentálisan fejlődni. Nemcsak egyre többet kérünk lovainktól, hanem egyre korábban is. Ennek a következménye nem csupán az egyre több fizikai problémában, hanem egyre több zavart viselkedésben is megmutatkozik. Ha annyira sokat követelünk lovainktól, akkor legalább arról gondoskodnunk kellene, hogy a munka előtt, közben és után valamennyire jól érezzék magukat és ellazultak legyenek (FRÖSCHL, 2011).

2.3.1. A díjlovas szakág elvárásai

A díjlovasversenyek értékelése és menete nagyban eltér a többi sporttól. Itt az ügyesség a szép tartás, a rendezettség, a feladatok pontos végrehajtása és a ló-lovas közti kapcsolat döntő lehet az elbírálásban, a minél jobb eredmény elérésében. A verseny nem csak mások legyőzéséről szól, hanem bemutatja a ló és lovasa közti összhangot (DEBRECZENI és PACHL, 2006).

A kisebb kategóriákban (kezdő és könnyű) nem a klasszikus értelemben vett díjlovaglást pontozzuk. Nem a száronlétet, a támaszkodást nézzük elsősorban, itt a lovas a lényeg: a helyes ülésének a nyugodt biztonsága. A segítségek korrektsége, valamint az, hogy azokat hogyan alkalmazza a lovon. A feladatok pontos végrehajtása, a sarkok kilovaglása a lényeg (KORB, 2007).

A jó díjló mozgása: tiszta ütemű, egyenes vonalú, élénk, tért nyerő, elengedett, laza. Ügetésben a hátul lábak energikusan, rugalmasan, hajlékony, laza ízületekkel indítsák a mozgást. Fontos, hogy az átlós lábpárok együtt mozogjanak, a hátulsó láb ne késsen az elülsőhöz képest. Nem szabad az elülső lábak erőteljes mozgásától „meghatódni”, hanem a hátulsó láb energikus, előre, a súlypont felé törő mozgását keressük (BODÓ és HECKER, 1998). Tehát hiába „dobálja” a lábát látványosan egy ló nyújtott ügetésben, ha közben ütemhibákkal és komoly támaszkodási gondokkal küzd (7. kép). Értékelése mindenképp negatív kellene, hogy legyen (SZŰCS-GÁSPÁR, 2010).

7. kép: Nyújtott ügetés: a ló elülső lábait „dobálja”

Forrás: www.lindafink.blogspot.hu

A hibákat szigorúbban kell értékelni, a tisztán és erőfeszítés nélkül végrehajtott feladatokat pedig nagyvonalúbban. Sokszor az egyszerűbbnek tűnő feladatok, melyek a kapcsolatot jelentik a fő elemek között, mutatják meg a kiképzés valódi minőségét a kiképzési skála szerint.

Manapság a bírók nem veszik elég szigorúan a piaffe értékelését, és aránytalanul elnézőek az ütemhibákkal szemben. Ha egy ló átugrik hátul a vágtapiruettnben, a pontszám automatikusan 4-es az ütemhiba miatt. Ugyanennek az irányelvnek kellene érvényre jutni a piaffe-nál is, ha nem átlós a lábsorrend, duplázza az ütemet, túl hosszúak vagy túl rövidek a lépések (8. kép) vagy nem egyformán emeli a ló a jobb- és a baloldali végtagokat (SZŰCS-GÁSPÁR, 2011).

8. kép: Hibás piaffe

Forrás: www.janhellie.files.wordpress.com

Óvakodni kell attól, hogy a ló a feladat gyakorlásától eltunyuljon, és elveszítse mozgását. Sajnos versenyeken gyakran látunk olyan lovakat, amelyek a feladatok begyakorlása által ugyan megtörnek, finomabban kifejezve engedelmesek lettek, de kifejező mozgásukat elveszítették (KLIMKE, 1996).

A jó támaszkodást díjazni kell az átengedőségnél, még akkor is, ha a programba egyébként kisebb hibák csúsznak. Ezzel szemben egy hiba nélküli program, ahol viszont erőltetett vagy nem korrekt a támaszkodás, alacsonyabb minőségűnek számít. A szűk nyak, tartós vonalmögöttség vagy a ferde tarkó legalább eggyel csökkenti a pontszámot (akár többel is), még álljban is (SZŰCS-GÁSPÁR, 2011). Manapság majdnem minden díjlovas szakértőnek nevezett lovas lova tarkóját túl mélyre, és az orr vonalát a függőleges mögé állítja, hogy a lova „kereken” menjen, és „hátból” mozogjon. Ezek a példák ahhoz vezetnek, hogy majdnem minden lovas – a hivatásostól a kezdőig – összecsomagolja a lovát (9. kép) (KARL, 2011).

9. kép: A ló nyakának „összecsomagolása”

Forrás: www.nomorebits.blogspot.hu

A működésért és döntéshozatalért felelős személyek közül sokan, akik nap mint nap foglalkoznak a lóval, az utóbbi évtizedekben eltávolodtak az ideálistól, és hozzászórtak a látvány utáni hajszához (HEUSCHMANN, 2011).

2.3.2. A díjugrató szakág elvárásai

Magyarországon az ugróló kiválasztásánál sajnos az ugróképesség a fő szempont, holott ennek „csak” alapkövetelménynek kellene lennie, legalább ilyen fontos a könnyű lovagolhatóság (BABÓ, 2007).

Az idomítás az alapja mindennek, erre kell építeni egy ugróló kiképzésében is (BABÓ, 2007). Az alapos idomítás és a gondos alapkiképzés még senkinek sem ártott meg. A bajok általában ezek hiányából fakadnak (URL6). A jó ugróstílus elengedhetetlen feltétele az ízületek rugalmas hajlékonysága, laza, elengedett, lendületes mozgása, valamint hogy a hátulsó lábaival a súlypont alá tudjon lépni (BODÓ és HECKER, 1998).

Vannak lovak melyek nagyokat ugranak ugyan, de még az 1,20 m-es rudat is leverik, mert lógatják lábaikat. Ezek a lovak a tenyésztésben nem kívánatosak, mert utódaik valószínűleg ugyanezt a bascule-t fogják mutatni az akadályok felett. A FEI tiltja ugyan, ennek ellenére még ma is sok helyen látni az ilyen lovak ún. bárolását, ami annyit jelent, hogy ugrás közben a lábát lógató ló lábára ütnek, vagy a rudat - az ugrás közben - magasabbra emelik, hogy a ló beverje lábát. Így a ló nem együttműködése, hanem félelme jeleként fogja korrigálni lábait az ugrás felett (URL7).

Díjugrató versenyeken gyakran látunk olyan lovakat, melyeket elindítanak olyan kategóriákban, amelyek feladatait a ló kiképzettségi szintjéhez képest még nem tudja megoldani. Ezt általában arra alapozzák, hogy a ló munkában, otthon már ugrott ekkorát. Ha a ló már elért egy bizonyos szintet, akkor a tréning főleg kondíciótartó, gimnasztikát tartalmazó munkát jelentsen számára. Egy kész 140-es lovat felesleges mindennap 140-en ugratni. Célunk az, hogy sporttársunk minél tovább egészséges és fitt maradjon (URL6).

Nagyon öröndetes, hogy a klasszikus lovaglóművészet alapjait újra minőségi paraméterként ismerik el. Ennek a munkának az eredménye a lovassport bármely szakágának javára válik (HEUSCHMANN, 2011).

2.4. A lovak biológiai életkora és hasznos élettartama

A ló, általában – éppúgy, mint az ember, és mint minden állat –, körülbelül 6-7-szer olyan hosszú ideig élhet, mint amennyi idő alatt teljesen kifejlődik. Lónál ebben a tekintetben úgy állunk, hogy néhány fajta már 4 éves, más fajta csak 5- olykor 6-7 éves korára fejlődik ki teljesen. Ha ezt vesszük alapul, a ló élettartama közép számítással 24-28 és 30-35, meg 36-42, kivételes esetben 42-49 évre terjed, vagyis a két szélsőséget összeadva tesz 73 évet, melyet, ha kettővel osztunk, kijön 35 és fél év (KOVÁCSY és MONOSTORI, 1892).

Lovaink lehetséges biológiai életkora 30 év, különleges, szélsőséges esetekben a 35 évet is elérheti (GULYÁS, 2010). Azonban mint az embereknél, nem mindig egyedül a biológiai kor a mérvadó. Éppenséggel léteznek lovak, akik 30 évesen is láthatóan élvezik az életet, míg mások, 15 évesen már öregként viselkednek (URL8).

Általában azt tapasztaljuk, hogy a használati lovak 10 éves korukon túl használhatóságukból igen nagymértékben vesztenek. Téved azonban az, aki ebből azt következteti, hogy az 5-től 10 évig terjedő kor az, amely a lovat minden célra legalkalmasabbá teszi. Okszerűen munkáltatott lovak, különösen, ha betöltött 5 éves korukban veszik csak őket használatba, nem 10, nem is 15, hanem 20 éves korukban is még munkaképesek (KOVÁCSY és MONOSTORI, 1892).

2.4.1. A lovaglástechnika és a versenysport hatása a hasznos élettartamra

A versenysport az utóbbi évtizedekben nagyon erőteljesen fejlődött. Egyre több lovas – közülük sok kezdő – szeretné a versenyeken más lovasokkal összemérni tudását. Néhány lelkes kezdő azonban nincsen a megfelelő tudás és képesség birtokában. Ezeknek a lovasoknak a versenyrésztvétel és a lovak eszközként való használata lett a célja. A lovasok valódi feladata, a lókiképzés háttérbe szorul. Következésképpen egyre több ló betegszik meg a helytelen terhelés és az erőltetett kiképzés következtében (HEUSCHMANN, 2011).

Sajnos a 8-10-12 éves lovak zöme már kiégett, félig, vagy teljesen selejt állapotban van, ahelyett, hogy teljesítőképessége csúcsán lenne (PONGRÁCZ, 2006). A félvér lófajtákat három éves korukban célszerű idomításba venni. Ezt megelőzően a csikók általában nincsenek abban a fizikai állapotban, hogy a kiképzést károsodás nélkül elviseljék. Hagyományos magyar fajtáink három-négy éves korukra érik el azt a fejlettségi szintet, amikor munkára foghatók. Nem véletlen, hogy a kezdő ló a sportban legalább négy éves (PONGRÁCZ és mtsai, 2007). A természetes fejlődés általában az ötödik életév végéig tart, így az alapos, általános kiképzés időtartama körülbelül 1,5 év. Ezt folytatva, további egy év szükséges a ló alaptudásának rögzítéséhez. Bár a tapasztalt lovas talán úgy találja, hogy a megadott időtartam csökkenthető, a ló fizikai fejlődéséhez szükséges idő ugyanolyan hosszú, ha a legjobb mester lovagolja is a lovat (ENDRŐDY, 1998). A ló – normális esetben – 9 és 16 éves kora között van a teljesítménye csúcsán. Amikor az egészséges csikóból 8-10 éves korára már elhasznált ló lesz, az egyértelműen az ember bűne (PONGRÁCZ, 2006).

A túl korán, túlzott mértékben összehúzott nyak akadályozza a hátizomzat kifejlődését és tönkretetheti a természetes mozgásfolyamatot. Ha megkíséreljük, hogy a lovat idejekorán, nyakával egy bizonyos formába préseljük, úgy tévútra kerülünk előreláthatólag súlyos károsodásokkal (10., 11., 12. kép) (KLIMKE, 1996). A nagy erejű nyújtás gyorsan fejt ki hatását és könnyen az érintett szövet rostjainak – kisebb-nagyobb fokú – szakadásához vezethet (PONGRÁCZ és mtsai, 2007). A szárnak egy téves meghúzása elég ahhoz, hogy a ló vállban lesántuljon, vagy, hogy lábain pókok és kinövések jelenjenek meg (BRUDERMANN, 1903).

10. kép: „Összepréselt” nyakú ló hazai díjugrató verseny melegítőpályáján

Forrás: Saját fotó – Bábolna (2012)

11. kép: A ló nyakának túlzott mértékű hajlítása egészségügyi problémákhoz vezethet

Forrás: Saját fotó – Mosonmagyaróvár (2012)

12. kép: Az egyetlen menekülési lehetőség a húzás elől, ha a ló szár mögé kerül

Forrás: Saját fotó – Bábolna (2012)

Az izmok és a hozzájuk tartozó inak részleges szakadása, gyulladása a lovaknál gyakori jelenség. Az izom- és ínsérülések jelentős része azonban megelőzhető lenne a megfelelő korban kezdett munkába vétellel, tervszerű tréninggel és a túlzott követelmények elkerülésével. A patahenger-gyulladás heveny formája sportlovakon igen gyakori, amelyet egyszeri túlzott megterhelés is okozhat (PONGRÁCZ, 2006).

A díjlovaglás célja, hogy a lovat teljesítőképességének legfelső határáig képezze, amely során a ló engedelmesen reagál. Ez a cél csak akkor valósul meg, ha a ló természetes adottságainak megtartása mellett olyan formában és tartásban dolgozik, amelyben ereje fejlődni tud. Így a szolgálat igénybevétele mellett is hosszú ideig fejlődésben marad (HEUSCMANN, 2011).

Itt ismét megjelenik a hozzáértés, a szakmaiság kérdése. Miért van olyan kevés lónak licence Magyarországon 15-17 éves korban? A lovak felkészítése a versenyekre csak abban az esetben optimális, ha a szigorú szakmai munka párosul az etikával. Vannak kiváló képességű

lovak, amelyek későn érnek. A mindenáron és minél előbb versenyeztetni akarást háttérbe kell szorítani (PONGRÁCZ, 2006).

A ló jóléte kulcsfontosságú a sport jövője szempontjából. Egy olyan sport, melynek szerves résztvevője egy állat, csak akkor lesz elfogadott, ha meg tudjuk győzni a világot, hogy tiszteljük a lovat, és képesek vagyunk megtisztítani és tisztán tartani mindennemű durva bánásmódtól és a lóval szembeni visszaélésektől (SZŰCS-GÁSPÁR, 2009).

3. SAJÁT VIZSGÁLATOK

3.1. Vizsgálataim helye, ideje, anyaga módszere

Vizsgálataimat 2008 és 2012 között, Magyarországon végeztem. A szükséges adatokat a Magyar Lovas Szövetség bocsátotta rendelkezésemre. Az adatbázisokban az adott évben befizetett licencű lovak rajtszáma, neve, azonosítója, egyesülete, színe, ivara, származása, születési ideje és tenyésztője szerepel (13. kép).

Vizsgálataimban a következőkre tértem ki:

- a díjlovaglásban versenyző lovak számának alakulása
- a díjlovaglásban versenyző lovak átlagéletkora
- a díjlovak száma korcsoport szerint
- a díjugratásban versenyző lovak számának alakulása
- az ugrólovak átlagéletkora
- a díjugratásban versenyző lovak korcsoport szerinti megoszlása
- licenccel rendelkező díjlovak és ugrólovak számának összehasonlítása
- a két szakág korcsoport szerinti megoszlásának összehasonlítása (2012)
- a 15 év feletti lovak ivar szerinti megoszlása (2012)
- a 15 év feletti lovak szín szerinti megoszlása (2012)

13. kép: A Magyar Lovas Szövetség adatbázisa

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K
1	Starkág Díjlovaglás										
2	2008-ben licenc-el rendelkező lovak										
3											
4											
5											
6											
7	Rajtszám	Név	Azonosító	Egyesület	Scin	Nem	Any	Anyja	Nagyapa	Születési	Tenyésztő
8	70545	4660 FURIOSO-87 OSZKÁR	FNO40870000	SMAFC Lovasszakoszt.	pej	mén	3078 Furioso XV-3	Caspal I-4 Caspal I		2004	Tessedik Sámuel Főisk., Mezőtúr
9	70544	4948 GIDRAN XXIII-38 GARIBOLDI	HUN M GID40380000	SMAFC Lovasszakoszt.	sárga	mén	2550 Gidran VI-2 (Gidran XIII)	696 Gidra Gidran XXXIX		2004	Jakab Imre, Debrecen
10	15700	ABSYNTHÉ	MF021010000	Cserénfa Lovas Klub SE	sárga	mén	Alabárdos	Honos Ori-Honos		2002	Mg-Term. és Ért. Rt., Bóly
11	15642	ACHILLES	IM930922006	Simonpuzta Lovas SE	sötétpaj	herélt	Agdam	Hatanga		1993	Szaro Orosoo
12	17663	ADENAUER 4	IM000942008	Xenophon Lovas Klub	pej	mén	Azur de Paulstra	Cindy	Canaris	2000	Brocks Theo Familie, Németo.
13	17649	AGENT SPECIAL	HUN M IM951832007		pej	herélt	Aspirant	Donna	Sorel	1995	Lise Skovlund Nissen, Svendborg Dánia
14	16346	AGROPONT CANNIZZARO	IM950112007	Agropoint Kft.	pej	mén	Calotte I	Vladchen I-Lorent		1999	Blum Hans, Németo.
15	15277	AKADÉMIA REGE	PT992850000	Xenophon Lovas Klub	pej	herélt	Ragó	PT 2, 19 B Gringo		1999	Korbán Krisztián, Budapest
16	15890	AL AABIR BONIFÁC	HUN M K8961710000	Nagyvácszonyi Leányfalusi	sárga	mén	Al-Aabir xx	Sáplak XI Sáplak VII-64		1996	Borostyán László, Zámoly
17	11529	ALABÁRDOS	VM980840000	Castilia SC	sötétpaj	herélt	Apanás xx	VM 0,85 C Gránátos		1998	Náshy Péter, Felsőörs
18	14242	ALEX	MF000360000	Wringler LK	fehér	herélt	Justboy	MF 3,96 T Gidran IV-21		2000	Mezőtúri Mg-Tx, Mezőszilas
19	16626	ALEXA	MF030620000	Sáplak LSE	pej	kancsa	Alcatraz	Csábe	Leonyid	2003	
20	70616	ALI	ZAO18120000		s. pej	herélt	3131 Teystyr B	Oglaia	1855 Ramzes X-5	2000	Ratinvest Kft., Kaszthely
21	17593	ALMA	MF042330000	Lovasszadémia SC	pej	kancsa	Ginus	Telia	Laurenz	2004	Ejnying Agrár-Drt., Ejnying
22	16344	ALOHA	MF016090000	Castilia SC	pej	kancsa	Justboy	Eluise	Rosso	2000	dr. Juhász Csaba, Budapest
23	70536	ALPHIO XX	HUN M AT001730000	Csömöri LTKE	pej	herélt	Muscadin	Agricola	Sapano	2001	Murvai Lajos, Vésztő
24	70996	AMANDA B	MF045480002	Nagyvácszonyi Leányfalusi	pej	kancsa	3866 Ginus	Kata	2121 Catani	2004	Bognár Imre, Budapest
25	17149	AMBRUS	MF043710000		v. pej	mén	Kopdány	Ördögai Ahtos		2004	Tamásó Kft., Végváriáza
26	16414	AMIGO	HUN M NY90004Aa00	Csömöri LTKE	szürke	herélt	Aldato-232	Hargita H Hargita		1990	Nyíregyházi Mg. Főisk. Tang.
27	15224	AMULETT	PT993870000	Szt. György LK	sötétpaj	mén	Amati	Milána	Fokos-44	1999	Sipos Attila, Zsámbék
28	16638	ANDANTE (E. PARNAS)	IM000192007	GREEN-GALOPP KFT	sötétpaj	herélt	Arsin	Prima	Igok	2000	Lozovszki ménes, Ukrajna
29	17561	ANDROMÉDA (E. ANDI)	MF042170000	Cserénfa Lovas Klub SE	pej	kancsa	Kopdány	Hohenste Hohenstein II.		2004	Mihajlovicsné Vaskó Érika, Bördány
30	16132	ANETTE	IM021920006	Magyar Lovasterápia Szövetség	pej	kancsa	As di Villagana	Rendezo Rabel Z		2002	Brustis Hautkappe, Németo.
31	17698	ANGEL MISSY	MF044500000	Dunakiliti Lovas KSE	sötétpaj	kancsa	Colonado	Madonna Gold		2004	Tibor József, Füle
32	17608	ANNO FELIX MM	IM000722008	Xenophon Lovas Klub	pej	herélt	Asi Spumante	Diana	Oultus	2000	Spindler Ljubicia Banic, Németo
33	17068	ANDONYUS	QO0338408	Heredit Dózsa SE	sárga	mén	Imeretlen	Imereteli Imeretlen		2004	
34	16096	ANTONY	IM991812006	Cserénfa Lovas Klub SE	pej	herélt	A Jungle Prince	Cosima	Calderon	1999	Unthier Mayt, Németo.
35	17809	ARANISZ	HUN M ZAO40350000	Kinizsi SK Gyenesdiás	sötétpaj	herélt	2141 Sáplak X-26	Aliz	2972 Justboy	2004	Savanyó Tibor, Kaszthely

Forrás: Magyar Lovas Szövetség (2012)

3.2. Eredmények és értékelésük

3.2.1. A díjlovaglásban versenyző lovak számának alakulása

Vizsgálataim első szempontja a díjlovaglásban versenyző lovak számának alakulása volt, melynek segítségével reális képet kaphatunk a további vizsgálatok értékelésekor (1. ábra).

1. ábra: A díjlovaglásban versenyző lovak számának alakulása

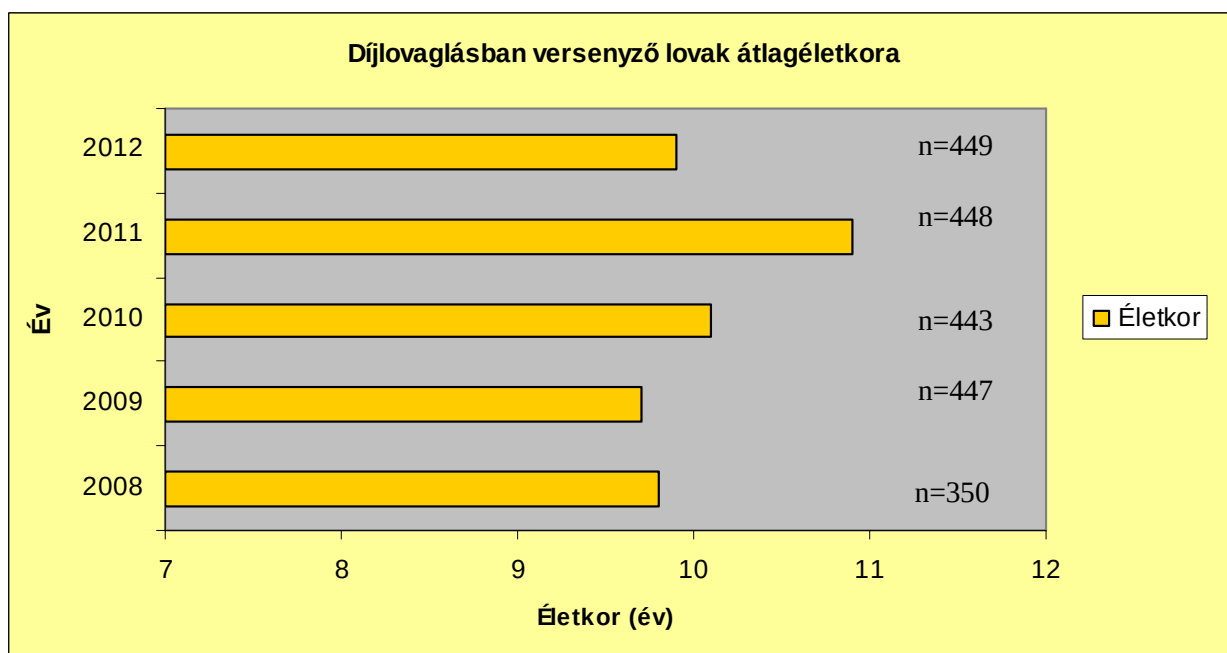

A 2008-as évben rendkívül kevés, 350 egyed szerepelt a díjlovas szakág versenyein. Vizsgálataim alapján elmondható, hogy a 2009-ben bekövetkezett ugrásszerű – 447 egyedre történő – növekedés óta a szakágban licenccel rendelkező lovak száma 450 egyed körül stagnál. A magyarországi lólétszám jelenleg 60 000 egyed körül alakul, ehhez viszonyítva a díjlovassportban versenyző lovak száma rendkívül alacsony.

3.2.2. A díjlovaglásban versenyző lovak átlagéletkora

Következő vizsgálati szempontom a díjlovak átlagéletkora volt, melyet a 2. ábrán szemléltetek.

2. ábra: Díjlovak átlagéletkora

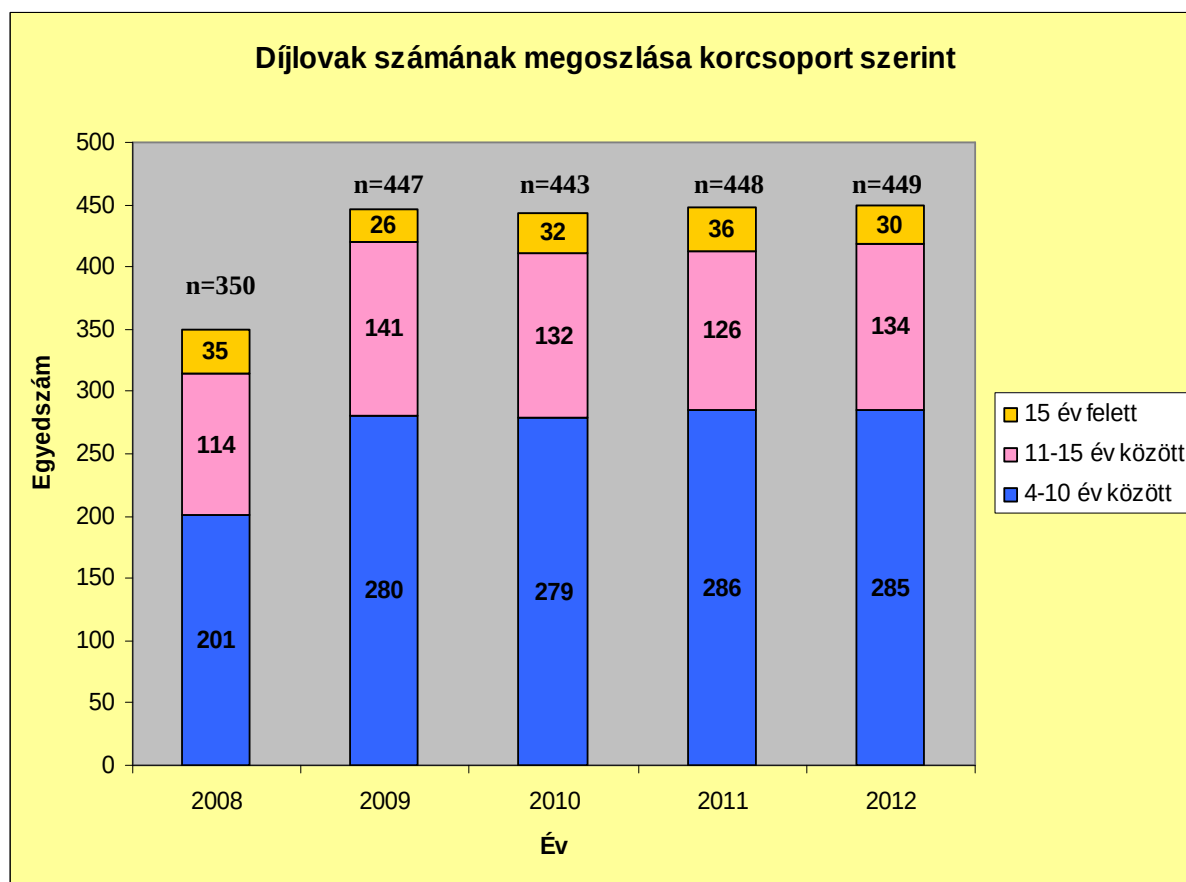
Ahogy a diagramon is látható, az utóbbi 5 évben az átlagéletkor 10 év körül alakul, kivéve a 2011-es évet, mikor egy évvel meghaladja ezt. Ez valószínűleg azért alakult így, mert a tavalyi évre néhány ló a 11-15 évesek korcsoportjából a legidősebb korosztályba (15 év felettiek) került át.

A lovakat négy éves koruktól lehet versenysportba állítani, így átlagban 10 éves korukig, azaz hat évet tudnak a sportban eltölteni. Ennek oka lehet – többek között – a helytelen kiképzési módszer miatt kialakuló korai elhasználtság.

3.2.3. A díjlovak száma korcsoport szerint

Harmadik, a díjlovas szakággal foglalkozó vizsgálatomban a lovakat korcsoportokba soroltam be, így érzékeltetve kor szerinti megoszlásukat az egyes évjáratokban (3. ábra).

3. ábra: Díjlovaglásban részt vevő lovak számának megoszlása kor szerint

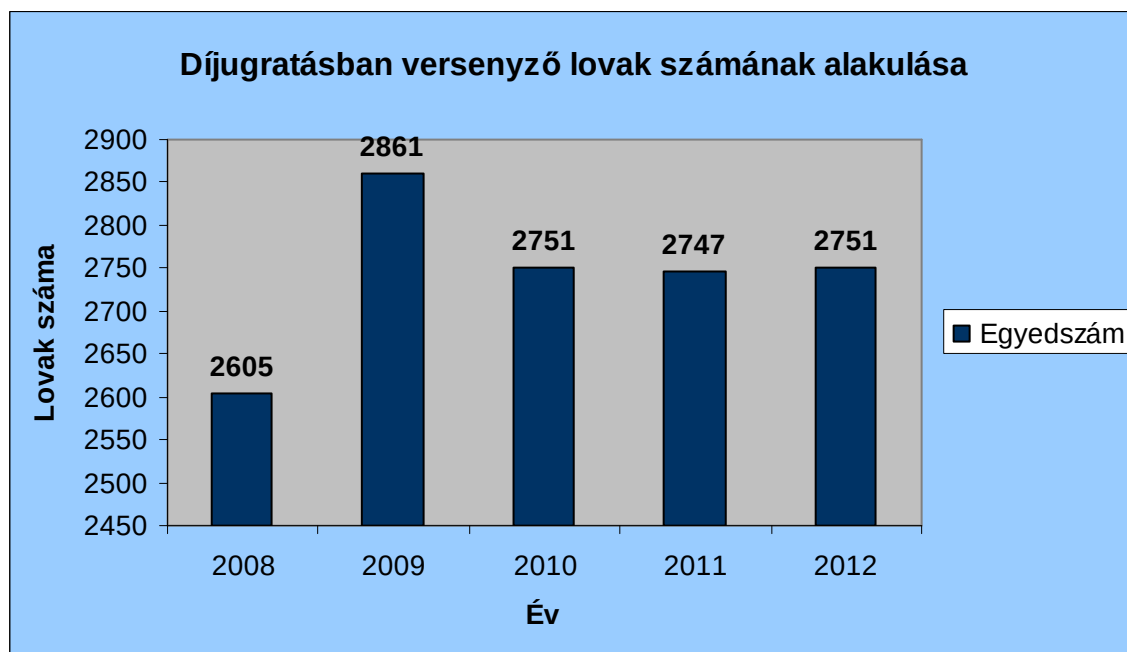

A 2008-ban 350 licenccel rendelkező egyedből csupán 35 egyed életkora haladta meg a 15 évet, azaz az összlétszám tizedét tették ki a legidősebb korcsoportba tartozó lovak. 2009-re a díjlovak száma 447-re nőtt, azonban az idős lovak aránya csökkent. A 2010-es évtől a 450 körül alakuló díjlóállomány mellett a 15 év felettiek száma 30-35 egyed között stagnál. A legnagyobb részt egyértelműen a 4-10 éves korosztály adja, 2008-ban 201 egyeddal. 2009-től létszámuk 280-285 között állandósul. A 11-15 év közöttiekről elmondható, hogy számuk jelentős ugyan, azonban így sem éri el az összlétszám egyharmadát.

3.2.4. A díjugratásban versenyző lovak számának alakulása

Következő vizsgálatomban a díjugrató szakágban versenyző lovak számára tértem ki, melyet a 4. ábrán szemléltetek.

4. ábra: A díjugratásban versenyző lovak számának alakulása

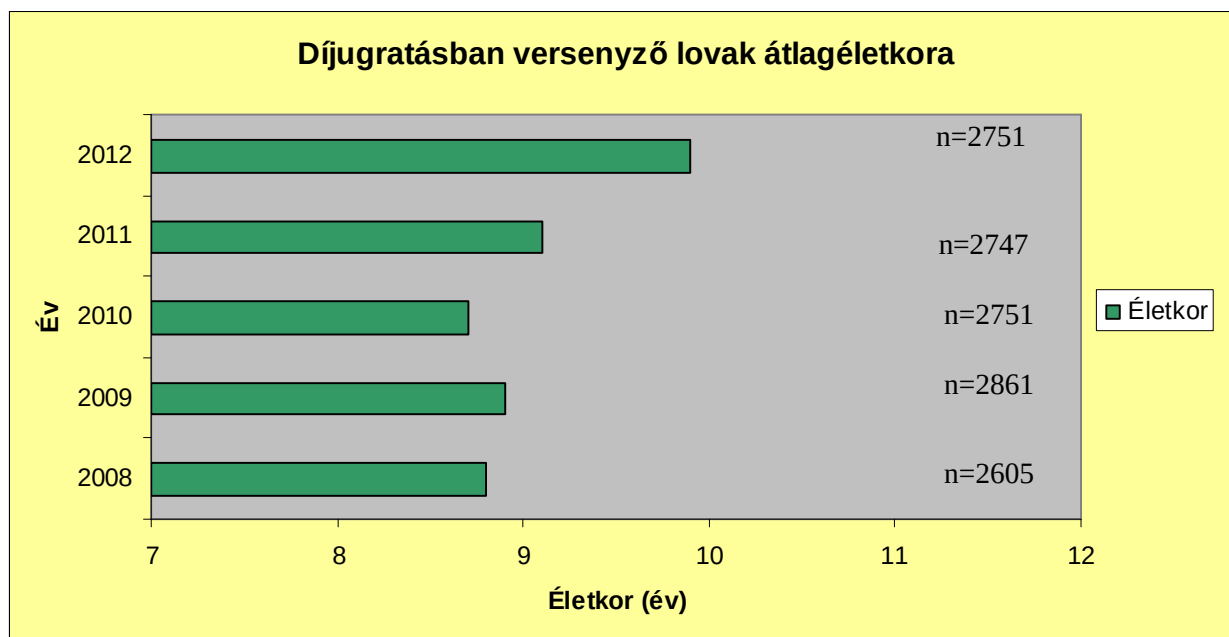

A 2009-es évben ugrásszerűen, 2605-ről 2861-re, mintegy 250 egyeddel nőtt a licenccel rendelkező lovak száma. Ez a hirtelen létszámnövekedés valószínűleg a díjugrató szakág „divatként” való elterjedésének köszönhető, napjainkban is a díjugratás a legnépszerűbb lovassport. A 2010-es évre az egyedszám azonban 2751-re csökkent, majd ezt követően is 2750 körül állandósul.

3.2.5. A díjugratásban versenyző lovak átlagéletkora

A díjugrató szakágban szintén vizsgáltam a sportban részt vevő lovak átlagéletkorát, melyet az 5. ábrán szemléltetek.

5. ábra: Díjugratásban versenyző lovak átlagéletkora

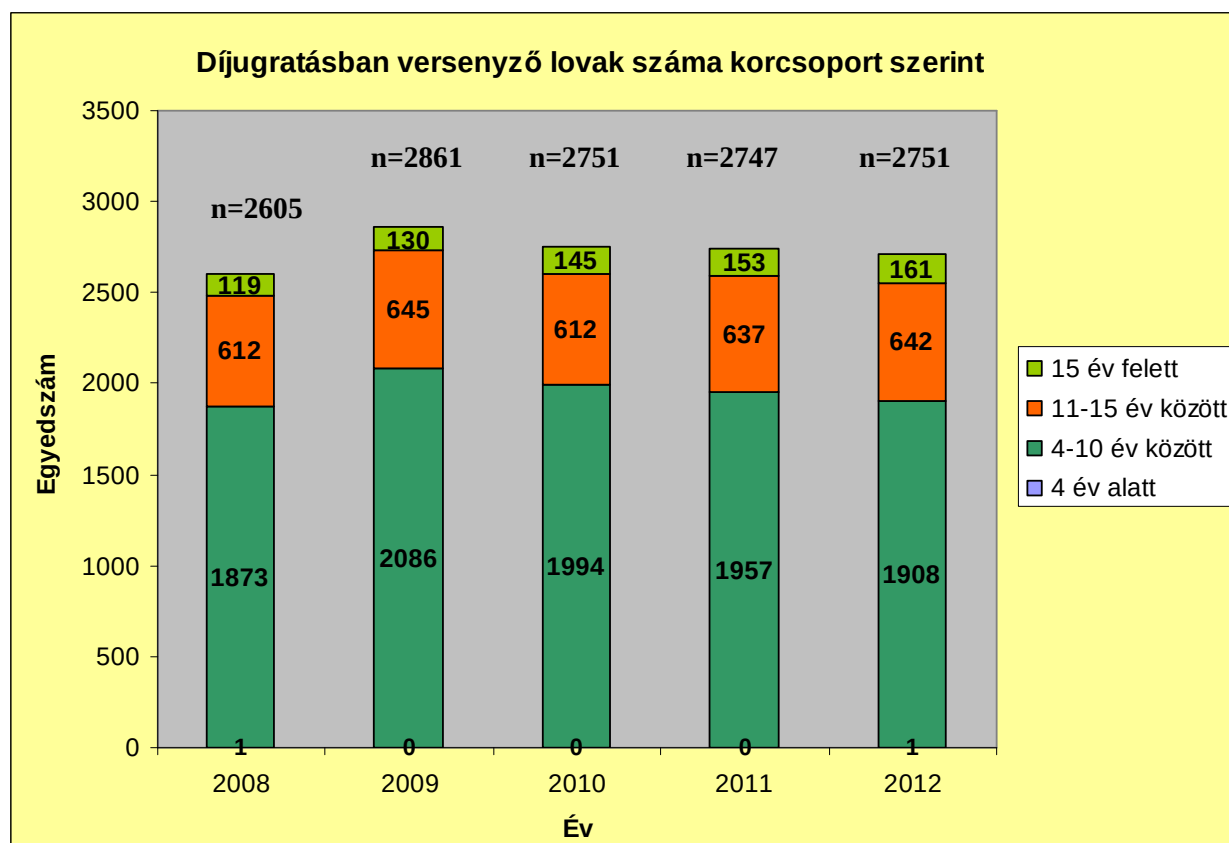

A 2008-as évtől a 2011-es évig a díjugratásban versenyző lovak életkora 9 év körül alakult. 2012-ben 10 évre emelkedett, melynek oka lehet, hogy kevesebb fiatal lovat versenyeztettek idén, illetve, hogy a 2011-es évről több ló átkerült a 15 év feletti kategóriájába.

3.2.6. Díjugratásban versenyző lovak száma korcsoport szerint

A díjugratásban részt vevő lovak életkorának részleges vizsgálata reális képet ad arról, hogy milyen kis létszámú azon egyedek csoportja, melyekkel a sportban hosszú ideig tudnak szerepelni. Vizsgálatom eredményét a 6. ábrán szemléltetem.

6. ábra: A díjugratásban versenyző lovak korcsoport szerinti megoszlása

Jól látható, hogy a legnépesebb csoportot minden évben a 4-10 éves korosztály adja. Számuk 2008-ról 2009-re körülbelül 200 eggyeddel nőtt, arányaiban meghaladva ezzel az összlétszám emelkedését. Ezt követően a korcsoport egyedszáma hirtelen, mintegy 100 eggyeddel, 2011-től pedig fokozatosan csökken.

A második legnépesebb korcsoport a 11-15 év közöttiek csoportja (14. kép). Egyedszámuk 2008-ról 2009-re szintén hirtelen növekedést mutatott, majd 2010-re ismét 612-re csökkent, azóta fokozatos emelkedés tapasztalható.

Sajnálatos, hogy a 15 év felettiiek csoportja egyik évben sem haladja meg az összlétszám egy tizenötödét, bár számuk fokozatosan növekszik. Meglepő, hogy a 2008-as és 2012-es évben 4 év alatti lovak is szerepeltek a licenccel rendelkezők között.

14. kép: Tizennégy éves magyar sportló kanca, teljesítőképessége csúcsán

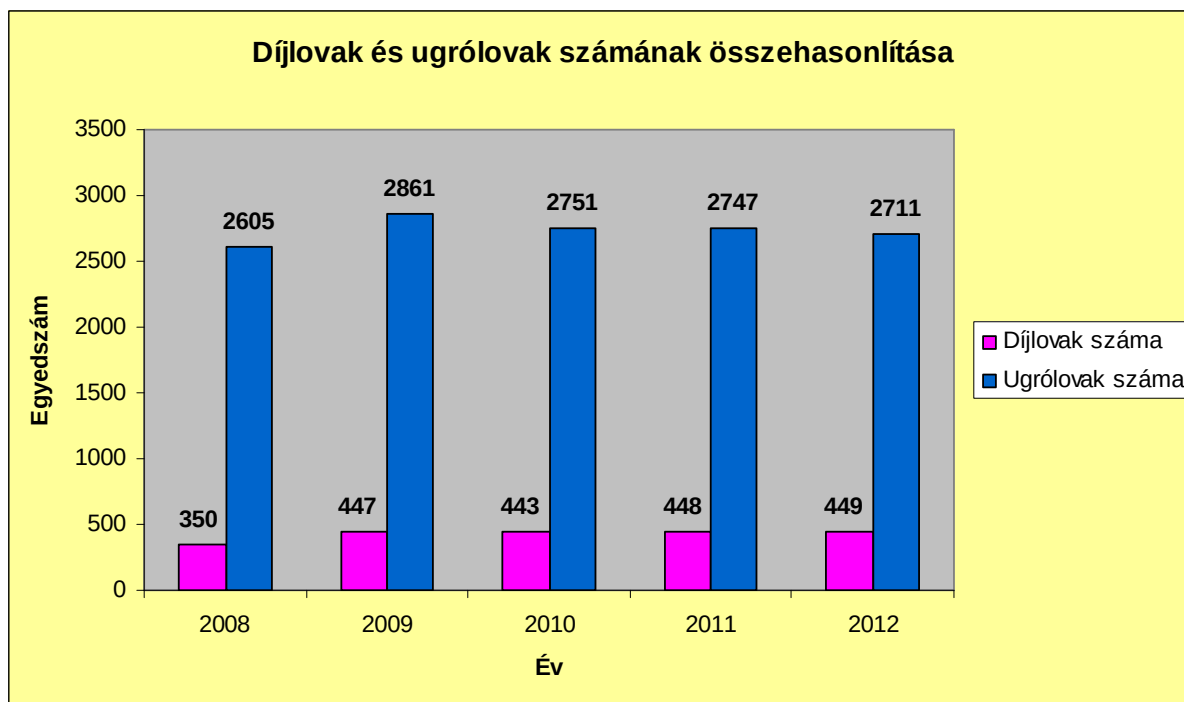

Forrás: Devecseri Krisztián (2011)

3.2.7. Lovak számának összehasonlítása

Következő vizsgálatom célja a licenccel rendelkező díjlovak és ugrólovak számának, és így a két szakág népszerűségének összehasonlítása volt, melyet a 7. ábrán szemléltetek.

7. ábra: A díjugrató- és díjlovas szakág egyedszámának összehasonlítása

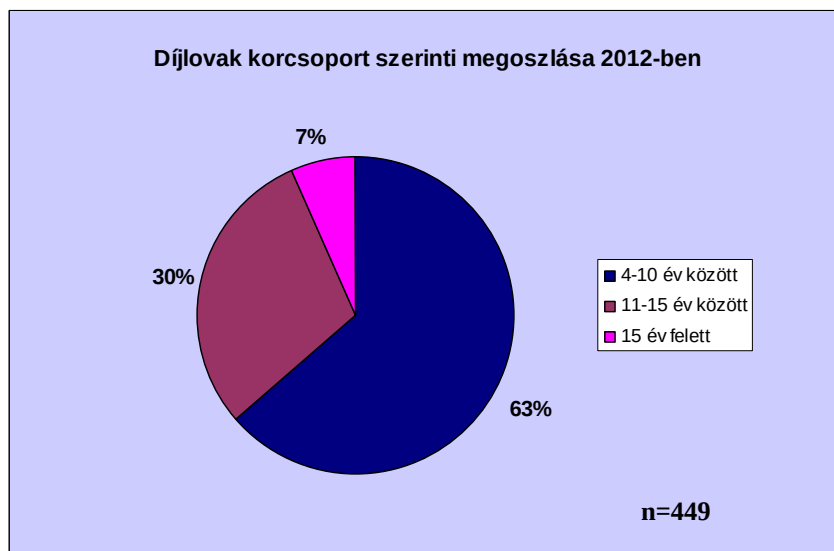

Ránézésre is látható, hogy a díjlovaglásban részt vevő lovak száma meg sem közelíti az ugrólovakét. Átlagban mintegy hatszor annyi licenccel rendelkező ló versenyez a díjugrató szakágban. Az egyedszám mindkét esetben jelentős növekedést mutatott 2008-ról 2009-re, majd 2010-re az ugrólovak száma jelentősebb csökkenést, mint a díjlovaké. Ezt követően mindkét szakág egyedszáma stagnál, az ugrólovak száma 2012-re kis mértékben csökkent.

3.2.8. Díjlovaslásban és díjugratásban szereplő 15 év feletti lovak arányának összehasonlítása

Jelen vizsgálatomban a díjlovak és az ugrólovak korcsoport szerinti megoszlásának összehasonlításával foglalkozom. Eredményeimet a 8. és 9. ábrán szemléltetem.

8. ábra: Díjlovak korcsoport szerinti megoszlása 2012-ben

9. ábra: Ugrólovak korcsoport szerinti megoszlása 2012-ben

A legnagyobb csoportot mindkét szakágban a 4-10 év közöttiek adják, azonban a díjlovas szakág 63%-ához képest az ugrólovaknál még 7%-kal nagyobb az arányuk, azaz 70%. Ennek

az arálynak felét sem éri el, egyik szakágban sem a 11-15 év közöttiek száma, ám míg ez az arány a díjlovas szakágban 30%, a díjugrató szakágban csupán 24%.

A 15 év felettiek (15. kép) száma mindkét esetben elenyészően alacsony: díjlovaknál 7%, ugrólovaknál 6%. Ezek az arányok jól mutatják, hogy – bár lovaink 15-20 év között jó esetben még csak idősödőnek, és nem idősnek mondhatók – erre a korra az egyedek többsége már alkalmatlan a sportban való szereplésre.

15.kép: Dallos Zsófia és 15 éves Druppy nevű heréltje, amely ma is aktív

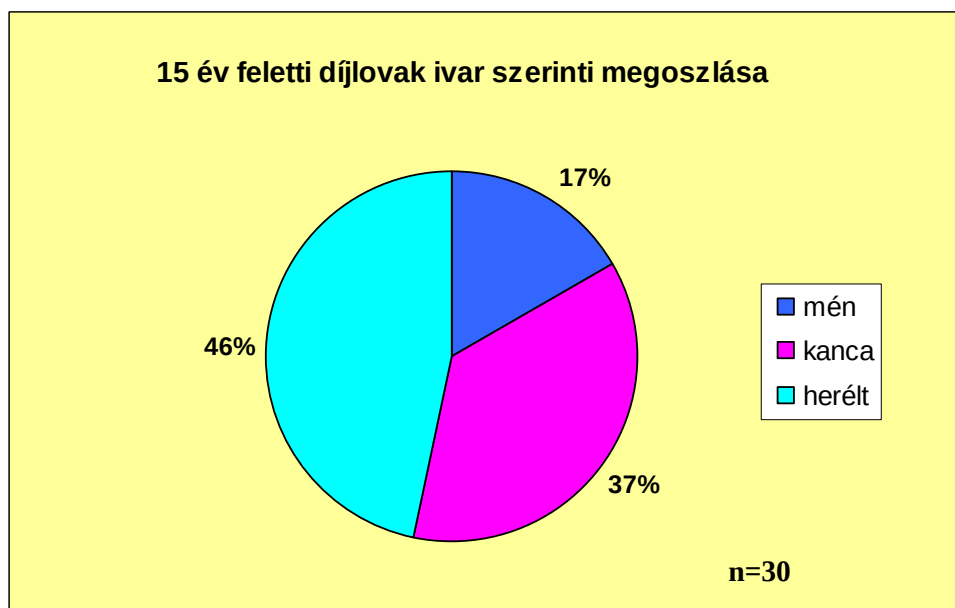

Forrás: www.lovafoto.hu

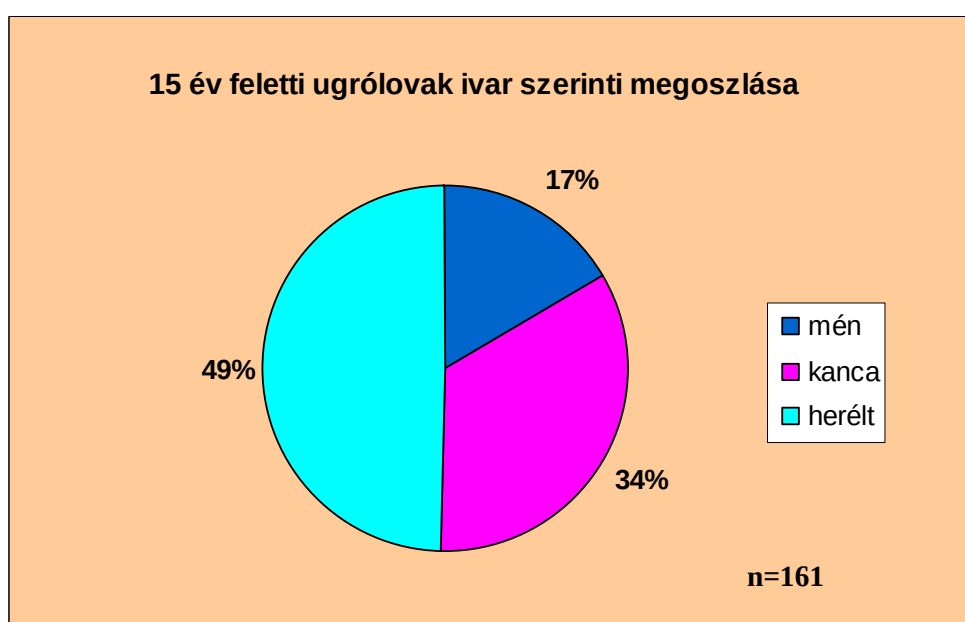
3.2.9. Díjlovak és ugrólovak ivar szerinti megoszlása

Következő vizsgálatom témája a 15 év feletti lovak ivar szerinti megoszlása mindkét szakágban, melynek eredményét a 10. és 11. ábrán szemléltetem.

10. ábra: A 15 év feletti díjlovak ivar szerinti megoszlása (2012)

11. ábra: A 15 év feletti ugrólovak ivar szerinti megoszlása (2012)

Vizsgálataim alapján elmondható, hogy a mének aránya mindkét szakágban csupán 17%. Ennek oka lehet a hormonok miatti hevesebb vérmérséklet, illetve a korai tenyésztésbevitel. A kancák aránya valamivel magasabb: a díjlovas szakágban 37%, a díjugrató szakágban 34%. A legnagyobb előnyt mindkét szakágban a heréltek (16. kép) élvezik: a díjlovak 46%-a, míg az ugrólovak 49%-a herélt a 2012-es évben.

16. kép: Mindkét szakágban a heréltek a legnépszerűbbek

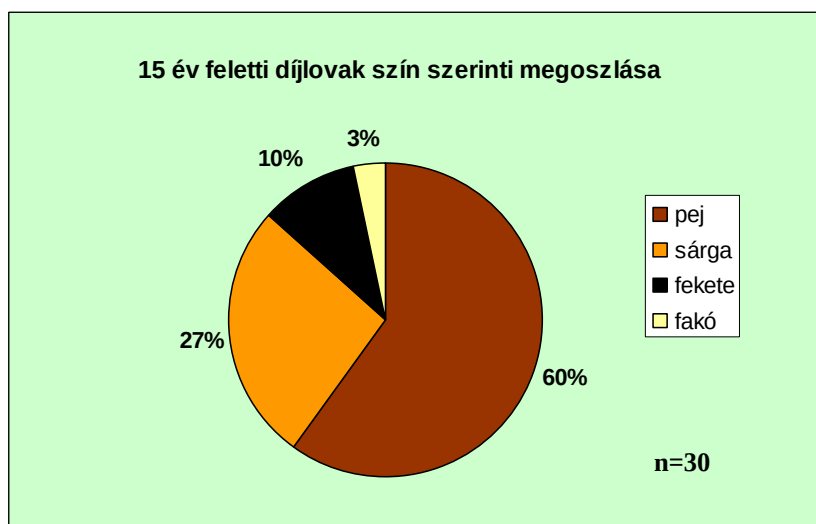
Forrás: Saját fotó (2008)

A két szakág összehasonlításakor nem találunk jelentős különbségeket. Ennek oka, hogy a heréltek lovaglása és képzése minden szempontból előnyös: a hormonháztartás már nem játszik jelentős szerepet a ló viselkedésének meghatározásában, mint a méneknél a libidó, vagy a kancáknál az ivari ciklus. Hátrányuk azonban, hogy – kiemelkedő képességeik ellenére – tenyésztésbe vételük természetesen nem lehetséges. (Habár külföldön egyre elterjedtebb a lovak klónozása, azonban hazánkban ez még abszolút nem kipróbált módszer.)

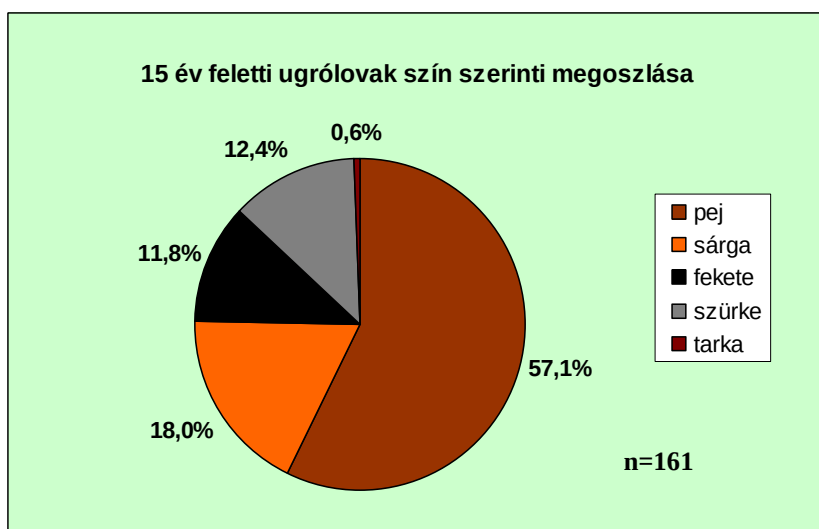
3.2.10. Díjlovaglásban és díjugratásban versenyző 15 év feletti lovak szín szerinti megoszlása (2012)

Utolsó vizsgálatom témája a 15 év feletti sportlovak szín szerinti megoszlása. A szín és a teljesítmény, illetve hasznos élettartam összefüggése tudományosan nem bizonyított, az ez alapján történő besorolás célja a rendelkezésemre álló összes adat feldolgozása. Az egyes színek alváltozatait az adott főszínekhez soroltam. Eredményeimet a 12. és 13. ábrán szemléltetem.

12. ábra: A 15 év feletti díjlovak szín szerinti megoszlása (2012)

13. ábra: A 15 év feletti ugrólovak szín szerinti megoszlása (2012)

Mindkét szakágban a legnagyobb számban pej színű lovak szerepelnek, arányuk díjlovaglásban 60%, díjugratásban 57,1%. Ennek oka lehet, hogy lóállományunkban általánosságban is a leggyakrabban előforduló szín a pej, és változatai.

A második legnagyobb számban jelenlévő szín a sárga, azonban a két szakág között jelentős eltérést tapasztalhatunk: díjlovaglásban 27%, díjugratásban 18% az arányuk. Ezt az arányt a gidrán fajta díjugratatósportban való jeleskedése sem ellensúlyozza, melynek oka lehet az ennél a fajtánál szintén fellépő probléma, az alacsony hasznos élettartam.

A fekete lovak száma a két szakágban nem mutat jelentős eltérést: díjlovaglásban 10%-kal, díjugratásban 11,8%-kal vannak jelen.

Szembetűnő, hogy a 15 év feletti díjlovak között a 2012-es évben szürke ló nem szerepelt, míg a 15 év feletti ugrólovak 12,4%-a szürke színű.

További eltérés a két szakág között, hogy a díjlovak között több fakó is található (3%), míg az ugrólovak között a fakó szín nem jelenik meg. További érdekesség, hogy a 15 év feletti lovak között díjugratásban egy tarka (17. kép) ló is szerepel.

17. kép: Különleges színű lovak is lehetnek eredményesek

Forrás: www.avnequestrian.com

4. KÖVETKEZTETÉSEK, JAVASLATOK

Elsőszámú következtetés mely vizsgálataimból levonható, hogy a díjlovagló szakág népszerűsége messze elmarad a díjugrató szakágétól. Ennek oka lehet, hogy a díjugratás egy látványos sport, mely emiatt divatosabb is a lovasok körében. Másik ok lehet az objektivitás: egy ugróversenyen teljesített pályán a rúd vagy leesik, vagy nem, az időmérés leggyakrabban fotocellás időmérővel működik, mely tényezők kizárják a részrehajlás lehetőségét.

A lovak átlagéletkora mindkét szakágban rendkívül alacsony, ha állataink lehetséges biológiai életkorát vesszük figyelembe, mely 30 év körülire tehető. A díjlovas szakágban az átlagéletkor 10 év körül alakul, míg a díjugrató szakágban még egy évvel alacsonyabb, 9 év. (Mindkét esetben 1-1 évben eggyel magasabb, az elmúlt öt évet vizsgálva.) A 10 év feletti lovaink száma díjlovas és díjugrató versenyek tekintetében is rendkívül alacsony, a 15 év felettieké pedig elenyésző. Megállapítható, hogy sportlovaink hasznos élettartama átlagosan nem több, mint 6 év. Véleményem szerint, ez többségében a túl korai igénybevételre és az ezzel együtt járó helytelen kiképzési módszerekre vezethető vissza.

Javaslatom, hogy a lovak megfelelő képzettségének ellenőrzése érdekében a díjugrató szakágban részt vevők számára kötelező legyen díjlovas versenyeken való részvétel, mely a következőképpen valósulna meg: az első díjugrató verseny előtt három díjlovas versenyen kellene 50% feletti teljesítményt nyújtani, ezzel nyerne jogosultságot a díjugratásban, kezdő lovas kategóriában való versenyzés megkezdésére. A továbbiakban pedig minden ugrólovas számára kötelező lehetne a magasabb kategóriába való lépéshez egy díjlovas versenyen való részvétel 50% feletti teljesítménnyel, B3 kategóriáig A kategóriás, az ennél magasabb versenyszámokban való szerepléshez pedig L kategóriás versenyen. Így ellenőrizhetővé válna, hogy az ugróló megfelelő képzettségi szinten áll-e az adott versenyszám stílusos, korrekt teljesítéséhez.

További javaslatom a díjugrató szakágot tekintve, hogy B4-es kategória felett az adott évben teljesíthető versenyek száma limitált legyen. A 125 cm-es magasság feletti versenyzés már nagymértékben megterheli – különösen az elülső – lábakat, így számos, túlterhelés okozta sérülés elkerülhető lenne.

Utolsó két vizsgálatom témája a 15 év feletti ugrólovak ivar és szín szerinti megoszlása, melynek célja elsősorban a rendelkezésemre álló adatok maradéktalan feldolgozása volt.

Mindkét szakágat tekintve a heréltek aránya az 50%-ot közelíti. Ez azt mutathatja, hogy az általában nyugodt herélt lovak jó tanítók lehetnek, ám amennyiben nem eredményesek, úgy a hiányos képességű egyedek felesleges szaporítása nem valósulhat meg általuk.

A szín szerinti vizsgálatból levonható következtetés, – mivel mindkét szakágban találhatók a 15 év feletti egyedek között különleges színűek – a hasznos élettartam nem feltétlenül függ össze a ló színével. Ezen állítás alátámasztásához azonban magasabb egyedszám segítségével történő vizsgálatok szükségesek.

További tanulmányaim során állatorvosi segítséggel szeretném vizsgálni az általam felvetett problémakör – a helytelen lovaglástechika negatív hatása a hasznos élettartamra – valóságát, megalapozottságát.

5. ÖSSZEFOGLALÁS

Bőséges szakirodalom áll rendelkezésünkre arról, hogy lovainkat milyen úton kellene idomítanunk úgy, hogy semmiféle egészségkárosodást ne szenvedjenek. Számtalan könyv és újságcikk taglalja a türelem, a fokozatosság fontosságát a lókiképzés során.

Az idomítóskála lépcsőit azonban a gyakorlatban számos esetben figyelmen kívül hagyják: sokszor láthatunk a versenyek melegítőpályáin olyan lovakat, melyek a jármódok természetes ütemét elhagyva, az elengedettség legapróbb jelét sem mutatva, lehúzott fejjel, feszes nyakkal mozognak. Laikusok számára a kép idillinek tűnhet: a ló békésen, fejét lehajtva adja meg magát lovasa utasításainak. Ám a lovasemberek felelőssége lenne a probléma felismerése: a ló a zablát idegesen rágcsálja, csikorgatja – mely legtöbbször a segédorrzóval szorosa összehúzott szájon keresztül nem látható, ám gyakorlott szem észreveszi a ló elégedetlenségét. A túlságosan összehúzott nyak pedig közvetlen módon olyan egészségkárosodásokhoz vezethet, mint a tarkószalag megnyúlása, a hátizomzat fejlődési rendellenességei. Ezen kívül további – közvetett – problémák is felléphetnek, mint például a ló elülső lábainak túlzott terhelése miatti sántaság.

Ezeket az állításokat támasztják alá saját vizsgálataim eredményei, melyek szerint a lovak a sportból hamar kiöregszenek: mindkét szakágban a 4-10 év közöttiek az uralkodó korcsoport ezek számát meg sem közelítik a 10-15 év közöttiek. A 15 év feletti lovak száma mindkét, általam vizsgált szakágban rendkívül alacsony. Ennek természetesen a helytelen lovaglásteknika mellett más oka is lehet, mint például anyagi okok, vagy tenyésztésbevitel. Véleményem szerint azonban elsősorban a nem megfelelő kiképzés miatt fellépő egészségügyi problémák okozzák azt, hogy lovaink hasznos élettartama ilyen rövid időre tehető.

A ló lehetséges biológiai életkora 30 év körül alakul, azonban pénzorientált világunkban – ahol a kiváló teljesítmény mielőbbi megmutatkozását követeljük – nem adunk lehetőséget állatainknak, hogy ilyen magas kort megérjenek, vagy akár megközelítsék. Egy 20 év feletti ló napjainkban már különlegesnek számít. A lovas társadalom feladata, hogy ezen a szomorú tényen változtasson úgy, hogy az állatot nem csupán eszközként, hanem társaként értékelve igyekszik egészségét minél tovább megővni.

6. IRODALOMJEGYZÉK

1. BABÓ SZ (2006) .: 2006 díjugrató magyar bajnoka: Szentirmai Ferenc, Lovas nemzet XIII. évf. 1. szám 53. old.
2. BABÓ SZ (2006).: Ismét egy nagydíj győzelem – interjú Horváth Balázssal, Lovas nemzet XIII. évf. 5. szám 13. old.
3. BODÓ I. – HECKER W. (1998): Lótenyésztők kézikönyve, Mezőgazda Kiadó, Budapest
4. BRUDERMANN R. (1903): A ló idomítása – Napi leckék, Lapu Bt., Székesfehérvár
5. DALLOS GY. (2011): A közös nyelv – alapfogalmak: Az összeszedettség, Lovas Nemzet XVII. évf. 1. szám, 21.old.
6. DEBRECZENI D. – PACHL P. (2006): Wintermühle Kupa Sümegen és Hévízen, Lovas nemzet XII. évf. 8. szám 36. old.
7. DOMOKOS L. (1987): A lovaglás alapjai, Mezőgazda Kiadó, Budapest
8. ENDRŐDY Á. (1998): A militaryló kiképzése – Adj esélyt a lovadnak!, Mezőgazda Kiadó, Budapest
9. ERDÉLYI M. (2007): Lássuk a helyes utat! – Díjugrató edzőképzés Budapesten, Lovas Nemzet XIII. évf. 5. szám, 29. old.
10. FRÖSCHL V. (2011): Lovak és Emberek – Kommunikáció a gyökerektől, Lovas nemzet XVII. évf. 11. szám 35. old.
11. GULYÁS L. (2010): Általános állattenyésztéstan - Egyetemi előadás

12. HEUSCHMANN G. (2011): Ne árts! Amit a ló kiképzéséhez tudni illik, Mezőgazda Kiadó, Budapest
13. HIRSKÓ R. (2007): Hurrá, lovagolok!, Lovas nemzet XIII. évf. 5.szám, 71. old.
14. KARÁDI L. (2011): A lovas ülése – a tekintet (fókusz), Lovas élet XII. évf. 5. szám 9. old.
15. KARL P. (2011): Lókiképzés – Nézetkülönbségek, Mezőgazda Kiadó, Budapest
16. KLIMKE I. – KLIMKE R. (1999): Cavaletti: díjlovaglás, díjugratás, Mezőgazda Kiadó, Budapest
17. KLIMKE R. (1996): A fiatal hátszló alapkiképzése, Mezőgazda Kiadó, Budapest
18. KOMJÁTHY S. (2007): Alap-vető – Idomítólovagló szeminárium Máriakálnokon, Lovas Nemzet XIII. évf. 4. szám 23. old.
19. KONYHÁS I. (2008): A lovak világa, Tóth Könyvkereskedés és Kiadó Kft., Debrecen
20. KORB ZS.: Díjlovaglás gyerekeknek!, Lovas nemzet XIII. évf. 5. szám 72. old.
21. KOVÁCSY B. – MONOSTORI K. (1892): A ló és tenyésztése, LAPU Bt. Lap- és Könyvkiadó, Székesfehérvár
22. MAGYAR I. – GYÖRFFY-VILLÁM A. (2010): Idomító lovaglás – Spanyol lovasiskola Magyarországon, Balaton-felvidéki Szabadidő Sportegyesület
23. MAGYAR LOVASSPORT SZÖVETSÉG (2010): Díjlovagló szabályzat 2. kiadás
24. PONGRÁCZ L. (2006): A mesterlovász könyve, Szaktudás Kiadó Ház, Budapest
25. PONGRÁCZ L., BOKOR Á., BURUCS B., CZIMBER GY., NAGY L. (2007): Lóerő – A ló teljesítményét befolyásoló tényezők, Equinter Kiadó, Budapest

26. SZEICZ E. (2007): Johann Hinnemann szeminárium Máriaakálnokon – „Elengedettség a siker kulcsa”, Pegazus III. évf. 4. szám 13. old.
27. SZEICZ E. (2007): Táborozni voltunk – Máriaakálnokon tartott edzőtábort Hannes Baumgart, Lovas nemzet XIII. évf. 1. szám 61. old.
28. SZŰCS-GÁSPÁR K. (2009): Soha nem látott méretű változások előtt a nemzetközi díjlovagló sport, Lovas élet X. évf. 12. szám 6. old.
29. SZŰCS-GÁSPÁR K. (2010): Nyereg alatt az utánpótlás – Versenyek fiatal lovak számára, Lovas élet XI. évf. 7. szám 6. old.
30. SZŰCS-GÁSPÁR K. (2011): Díjlovas bírálati irányelvek nem csak bírónak!, Lovas élet XII. évf. 10. szám 28. old.
31. WATSON M.G., LYON R. R., MONTGOMERY S. (2001): Lovak, GABO könyvkiadó, Budapest
32. URL1: http://www.lovardakalauz.hu/cikk/a_lovas_ulese_1_2_3
33. URL2: http://www.lovardakalauz.hu/cikk/a_lovas_befolyasai_segitsegek_2
34. URL3: http://www.lovasok.hu/upload/A_Belovaglas_celja_es_eszkozei.doc
35. URL4: http://www.lobaratok.hu/joomla/index.php?option=com_content&view=article&id=52:a-tamaszkodas&catid=35:ismeretterjeszt-irasok&Itemid=59
36. URL5: http://www.lovardakalauz.hu/cikk/a_lo_kikepzesenek_rendszere_2
37. URL6: <http://www.lovasok.hu/index.php?i=26016>
38. URL7: <http://www.lovasok.hu/index.php?i=24949>
39. URL8: <http://www.lovaselet.info/praxis/amikor-a-baratunk-megoregszik.html>